

בשורה משמחת

לכל התמימים שלומדים הלכות שבת ורוצים ללמוד באופן של לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, יהיה מסלול שעובר על חלק נרחב מהלכות שבת מהמקור בגמרא עד כפי שזה מובא בהלכה למעשה. לתועלת התמימים יודפסו דפי מקורות ותשובות האחרונים ויהיה נו"נ מיוחד לזה הרב יעקב גורביץ'.

כל אלו שרוצים להשתתף ולקבל את הדפי מקורות ותשובות האחרונים שיתקשרו לרב הג"ל במספר 3479888606.

להלן סדר הלימוד:

שי"ז- קשירה ועניבה בשבת ז-ט"ו חשון.

ש"ב- דין ניקוי וקיפול בגדים י"ח-כ"ז חשון.

שכ"ח- של"א דין חולה יולדת ומילה בשבת כ"ז חשון-ג טבת.

שי"ח- בישול ג-כט טבת

רנ"ג- רנט שהייה והטמנה א שבט-טו אדר א'

שי"ד- בנין וסתירה ט"ז אדר א- ב אדר ב'

שט"ו- אוהל ג אדר ב' - י"ח אדר ב'

ש"כ- סחיטה י"ט אדר ב' - ג ניסן

ש"ח-שי"ב דין מוקצה כה ניסן- כד סיון

ש"מ-כתיבה כז סיון-ו תמוז.

שי"ט-בורר ז תמוז-ר"ח אב.

במודעה דלהלן יהיה חומר הלימוד לסימן שי"ז

770 EASTERN PARKWAY - BROOKLYN, NEW YORK 11213

בס"ד
הלכות שבת סימן שי"ז.

קשר של קיימא ומעשה אומן:
משנה קי"א ע"ב ואלו קשרים, עד קיב ע"א רבי ירמיה.
רא"ש פט"ו סימן א', רי"ף (מא ע"א מדפי הרי"ף) ורצועות מנעל וסנדל עד אמר רב אמר
עשיית עניבה:
גמרא קי"ב ע"ב קדירה של בשר, עד קי"ג אמר רב יהודה אמר שמואל כלי קיואי.
מתיר שלא על מנת לקשור:
פרק כלל גדול ע"ד ע"ב הקושר והמתיר, עד והוא שקשרן.
תוס' ע"ג ע"א ד"ה הקושר והמתיר.
מתירין בית הצואר:
פרק במה טומגין מ"ח ע"א רב חסדא שרא, עד אמר רב יהודה אמר רב.
תוס' ד"ה הא בחדתי הא בעתיקי.

טור בית יוסף, שו"ע, ט"ז, מ"א, אדה"ז.

שאלות הלכה למעשה:
א) השחלת שרוך (shoelaces) לנעליים האם מותר לעשות בשבת, והאם יש חילוק בין נעליים ישנים להחדשים.
ראה-גמרא שבת מ"ח ע"א רב חסדא שרא, תוס' ד"ה בחדתי, טוש"ע סעיף ב' אדה"ז סעיף ה', קצוה"ש סימן קמ"ו הערה ג, משנ"ב סימן
שי"ז סקי"ח.
ב) חוט ברזל (twist tie) שמיועד לשים על שקיות ומסובבים אותו סביב עצמו לקשירת השקית, האם מותר לפתוח את זה בשבת.
ראה-רמב"ם פ"י ה"ח, מגן אברהם סוף סימן שי"ז, אדה"ז סעיף י"א, שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן נ"ה, שש"כ פ"ט סעיף י"ד.
ג) מה אפשר לעשות אם בטעות נקשר הנעליים בשתי קשרים.
ראה-משנה שבת קי"א ע"ב, רמ"א סימן שי"ז סעיף א', אדה"ז סעיף ב, מ"ב סקכ"ג, קצוה"ש סי' קכ"ג הערה י"א.
ד) שקית אשפה, האם מותר לקשור שני ידיותיו.
ראה-משנה שבת קי"א ע"ב, רמ"א סימן שי"ז סעיף א', אדה"ז סעיפים ב-ג, ציץ אליעזר חלק ט"ז סימן ז', שש"כ פל"ה הע' ס"ג.
ה) האם מותר לקשור ס"ת במנחה בשבת בעניבה ע"ג קשירה.
ראה-שבת קי"ג חבל של דלי לא יהא קושרו אלא עונבו, שו"ע ורמ"א סימן שי"ז סעיף ה', מ"א ס"ק ט"ו, אדה"ז סעיף ג', שש"כ פט"ו
הערה קע"ח, קצות השלחן סימן קכ"ג הערה ט, צי"א ח"ז סי' כ"ט.

תורה בדברי השו"ע הט"ז ומג"א בסי' ש"ג ס"ז דמסקנת הרמ"א כמשמעות הטור דאם דרכו להיות מהודק אע"ג דעכשיו רפוי אסור.

וכגמרת וזה חוזר חלילה ה' שייך בזה מכה בפטיש דאורייתא כאשר כתבו הפוסקים במשיכת השלשלת של השעון, וכתבתי בזה ב"מ צעניי, ואין לנו אלא צ' קולות שלמעלה.

א. והנה ניסודי הלכה זאת הארכתי בח"ו משבט הלוי אינו לפני לעיניו, - בהלכה זו פליגי הט"ז ומג"א בט"ז ס"ק ז' משמע דאם אינו תוקע בידות וכה"ג אע"ג דמהדק ממש הוא רק איסור דרבנן, ושיטת מג"א משמע דאם מהדק היטב יש בו איסור תורה, וצ"מ צ' בשעה"ל אות ל"ב העתיק מהמאמר מרדכי להקל דנקרא רק איסור דרבנן, ונטי' שלו להקל בשרויף (הצבגה) ולהחמיר לכתחילה כמג"א והנה אע"ג דסוגית הש"ס דסו"פ כירה משמע דשמא יתקע היינו ע"י יתדות וכיו"צ וכו"ו, מ"מ לפי המליאות מאי נפ"מ דסו"ס אס ע"י הדוק מתקיים היטב כמו ע"י יתדות הדבר נוטה למג"א, מ"מ זה עכ"פ פשיטא לי דלפעמים מהדקים שני חלקים זה בזה ונעשה באופן שיתאים חלק אחד להשני ועי"ז מתקיים לעולם פשיטא דחייב ע"י הדוק וה"ז ממש הדין של התוקע ע"ז צען בשו"ע שם ס"ט והוא מהרמב"ם דגם צלי יתדות חייב.

ג. ומה שהבאת עוד ממש"כ הגאון מהרש"ס ח"א סי' ק"מ דאסור לעשות אפילו ביו"ט משום מוליד והרי אפילו מוליד ריחא אסור, והעיר ע"ז לנכון תלמידי המובהק ר' מנחם מנדיל כ"י מסי' תק"א ס"ד, ומשע"ת שם ס"ק ז', ושאר אחרונים ידדו משום מכה בפטיש, צודאי להלכה אין מכה בפטיש באוכלין ואעפ"י שצירושלמי פ"ז דשבת יראה די"ט מכה בפטיש באוכלין ועיין בזה"ל או"ח סי' שי"ח ובשו"ת שערי דק או"ח סי' ל"ו הק"ל, וגם מהרש"ס עלמו בהשמטות חזר מחומרא זאת כידוע, ואתה הבאת עוד מהגאון אמרי בינה להסתפק בזה, ובשו"ת בית שערים מן המחמירים, ואמנם העיד בשם הגאון כ"ס בשם אביו מרן הח"ס להקל בזה, ונהרא נהרא ופשטי', ואני צעניי מן המחמירים לעלמי ואיני מוחה במקילים בזה בפרט ביו"ט, וסיפולוקס מעולם לא התרתי ומטעמים שכתבת גם אתה, ה' עוד מקום להאריך בנושא זה, איברא כאמור אני כעת בחו"ל צלי כלי

קודש - ספרי קודש. ונ"ע ח"ט ה' קב"ז ב

רבך אזהבך, מצפה לרחמי ה'

עכ"פ צנזון דידן ישנס צ' סברות להקל דעת הסוצרים צבלי יתדות גם בהצבגה מהודקת הוא רק דרבנן, וכן מה שכ' הפוסקים דדבר העשוי לכך לפתוח ולנעול תמיד כמו כסוי הבור אינו אסור גם מדרבנן.

סימן נה

ב. ומה שאתה רולה לחזק הראה זאת להקל למה שהוכיח הח"ס זי"ע או"ח סי' ע"ב דבגין לשטה לא הוי צנין ע"ש לענין נשיאת הפארסאל והאריך מרן הח"ס להוכיח כן משנת ל"א ע"ב דכ"ה שיטת הצבלי דלא כמ"ד צירושלמי דבגין לשטה הו"ל צנין מה"ת, ומש"כ מתוס' שנת ל"ה ע"א ד"ה ר"ש לא ראיתי ראי' משם.

בזה, עש"ק ב' תמוז תגשא לפ"ק. כבוד ידידינו הרב האב"ד שלם בתרי' הג' ר' חיים צבי דוידוביץ שליט"א.

אחדשה"ט ושי"ת באהבה,

יקרלתו והקונטרס קבלתי, ואשר שאל צענין שמו"י היום שיש חוט של צרזל מלופה פלסטיק וכיו"צ ומסבצים זה סביבת שקיות ניילון ולחם וכיו"צ, ולצקוף הסבוב כדי שיחזיק מסבצים שתי הקלוות זא"ז, ונסתפק כבודו לענין שנת מה דינו, ופרס את השמלה בצוטר"ד בשיטת הרמב"ם ושו"ע, וכדי לקר' כדרכי ולכתוב רק בדברים שרשים אסדר בקלרה וממילא רווח ההלכה.

הנה דברין לא שייכים לענינינו חדא דכבר הוכחתי צעניי בתשובת שבט הלוי ח"א סי' קי"ט די"ש ראיות חותכות דקיי"ל צנין לשטה הוי צנין מה"ת וכשיטת הירושלמי ואין הצבלי חולק בזה, וגם מסוגית הש"ס שנת ע"ד ע"ב דמקשה על מלאכת קושר דמשכן קושר ע"מ להתיר הוא, וצירושלמי מדמה צנין לקסירה בזה, גם מזה אין ראי' עיין צמ' טל תורה שנת שם להגאון מהר"ם אריק ז"ל וצמ"כ בזה בתשובת שה"ל שם, וגם דעת הגאון ישועת יעקב ועוד גדולי אחרונים כדכרינו דבגין לשטה צנין מה"ת.

דבר מן דין דהנזון הכא מכה צנין ומכה מכה בפטיש כמבואר צנזון פעין שלנו בפוסקים ובראשונים שנת מ"ז ע"א בציגואל דמטה של טרסיים וכ"ה בפוסקים וצמ"כ סי' ש"ו בזה, וכבר הוכחתי במק"א דאם שייך גדר מכה בפטיש במלאכה ע"י שנגמרת אעפ"י שחזרת לקדמותה וחוזר

איברא נאור זרוע הל' שבת מלאכת טווה כ' דאין הלכה כהאי ירושלמי מש"ס ק"פ המלניע בענין גודלת ופוקסת, וכבר חמתני ע"ז שבט הלוי ח"א סי' ק"א דאין נדון הש"ס גודלת היינו קולעת דומה במהות המלאכה לשאר ועשית חבלים, וא"כ אין הוכחה משם, ומה שכ' בס' אור שמח בטעם שלא קאמר הש"ס דידן בהמלניע שם משום קושר, במחל"ת אין דבריו נראין, ולדידי פשוט דקליעת שער אדם אינו דומה במהות לעשית חבלים משער שכ' הרמב"ם, וגם אם הוא דומה ל"ע אם אפשר לדמות פעולת גודלת ואיכות מלאכת קושר, ועיין היטב מש"כ בזה שבט הלוי שם.

ותמיהה השני' מדין המבואר או"ח סי' שיי"ד ס"ח והיא צרייחא שבת קמ"ו ע"א חותלות של תמרים וכו' דמתיר וסותר קליעת החבל וזה היפך מש"כ רמב"ם ומג"א הנ"ל דקותר קליעה בגדר מלאכת מתיר, והגרעק"א סי' שיי"ד שם הניח זה ב"ע, וכן עמד בקושיא הגאון רמ"ב במגן אבות מלאכת מתיר, וכ"כ בפשיטות דאלו צ' הלכות לא יתקיימו יחדיו בתשובת אבני נזר או"ח סי' קפ"ב, ומש"כ במ"ב סי' שיי"ד בנה"ל דהרמב"ם יפרש מפקיע לשון חותך וקורע כהאי דשבת כ"א מהן היו מפקיעין, ודלא כרש"י שמפ' סותר הקליעה, אמת שכן משמעות פי' הר"ח צב"ה ל"א, אבל לא הועיל המ"ב בזה אלא לישב דברי הרמב"ם שלא יקשה לו מצרייחא הנ"ל שבת קמ"ו, אבל דברי מג"א שהעתיק דעת הרמב"ם להלכה עדין אינם מיושבים, והנה לפי כל הני גדולים שאין מנוס מקחירה בהלכה דין זה של סתירת חבל שיהי' נדון משום מתיר וקושר אינו אלא ספיקא דדינא וכל היותר ספק איסור תורה אפילו אם אינו דרך קלקול, ובחזון איש שבת כ"א-ג סלל דרך לעגמו, דכיון דהפקעת חבל הוא דרך קלקול כהאי דסי' שיי"ד, ועכ"פ איסור תורה אין בו, וכמש"כ הרמב"ם, ונהי דאיסור מיהא איכא מכ"מ הותר לזרך הולאות אוכל כשוצר חבית וכו' יעשה.

ולפי כל המתבאר למעלה הי' לנו לחשוב בנדון שאלתו דמידי ספק איסור חמור עכ"פ לא ילאנו, איברא דיג ללדד לך קולא מכמה טעמים חדא דהא דמבואר בש"ס שבת קי"ב ע"א ונפקס להלכה סי' שיי"ד דאלשה קשרים יש, וקשר שהוא עשוי לזמן קצר ואינו לעולם אין בו אלא איסור דרבנן, י"ל דזה לא נגזר אלא בקשר רגיל ממש, שהוא דבר ההוה ושכיח ממש, אבל עדין אינו מבואר בשום מקום דגזרו איסור דרבנן באינו לקיימא לעולם גם בהאי תולדה דרמב"ם דפוחל חבלים ומתיר פתלתו, וא"כ דבג"ד אין בו אלא קושר ועושה חבל לזמן קלוב דגם בקשר רגיל עגמו אינו אלא דרבנן, י"ל דבג"ד גם איסור דרבנן ליכא.

ואפילו לא ניחוח לזה ונקבע דגם כהאי פוחל חבלים של הרמב"ם קיימים הג' גדרים של מלאכת קושר דהיינו

חיוב, פטור ואסור, ומוחר לכתחלה, וא"כ נהי דלא נעשה סגירת החוט הזה רק לזמן, באופן דאין בו איסור תורה, אבל מכ"מ כשאר בו איסור דרבנן, מ"מ י"ל דלפמש"כ למעלה דלפי הנראה דעתם של גאוני הדורות דאין בזה אלא ספיקא דרבנותא דפשטות שיטת רש"י והטור וש"ע דלא כוותי' כמש"כ הגרע"א והמ"ב וכמה גאוים שזכרתי למעלה, א"כ י"ל ברווח דנהי דלענין סרך איסור תורה אם הי' זה חצור לעולם אנו מחמירים בדאורייתא, אבל בג"ד דלא הוי רק לכל היותר קשר דרבנן, וכיון דגם בזה פליגי רבותינו א"כ הו"ל ספק דרבנן להקל.

ועוד סברא שלישי' להקל בג"ד, דכל הדמיון של כ"ד לנדון הרמב"ם אינו מוכרח כלל, די"ל דשאני התם שזרות בנין החבל נעשה ע"י פתילת וחציקת שני חלקי החבל והתקשרות זה נותן לו איכות הדמיון לקושר וסתירתו למתיר, משא"כ כאן שכל עיקר החבל נעשה לסבב את החבלה וכיו"צ רק כדי שיחזיק מעמד מסבבים שני ראשי החבל ע"מ לפתוח ולסגור, ואינו דרך קשירה כלל רק דרך סיבוב בצורה שאפשר לפתחו בנקל מי יומר דזה גדר קושר דיותר נראה כמו פותחת בעלמא דמותר לקגרו ולפתחו.

לבן אומר בטח דאעפ"י שאיני סומך על אחד מן הגדלים להקל כ"א בצירוף כולם, וגם אומר דמי שמחמיר בזה אינו מן התמוהים מכ"מ אין לפענ"ד מקום להרעיש על המקילים ויש ללמד זכות על ישראל, ראיתי בהבטת קלה גם קונטרסו צדיני קשירה ודבריו נעמו. וע"ע ח"י סי' סא

ע"ז בעה"ח מצפה לרחמי ה'.

סימן נו

בזה, ה' חשון תש"ב לפ"ק.

כבוד ידידי החביב הרב הגאון מלא וגדוש ברכת ה' של תורה כש"ח ר' שמואל אליעזר שטערן שליט"א.

אחדשה"ש וש"ת באה"ד,

א. ראיתי מכתבו היקר אלי מיום מולאי ר"ה העעל"ט וכ"ת הליע בחכמה את אשר נשאל מחברי ההלכה בנידון מקרה פקו"ר של ליל שבת וכיון שהאור הי' מכובה ע"י ששון שבת הולך להדליק את כפתור הראשי, שבהדלקתו יבערו נורות נוספות שאין לורך בהן ויעבור על רצוי בשיעורים, והספק מעתה אם מוטל עליו ללכת בכל החדרים להוריד הכפתורים המיותרים למנוע הדלקתם, וכמוכן שהשאלה באופן שאינו פוגע מאומה בפעולת פקוח הנפש, ודעת כ"ת נוטה דאינו חייב חדא דגם צהורדת הכפתור איכא איסור מוקפה ולדעת הרשב"א גם רצוי בשיעורים רק דרבנן, ועוד

להחכו ומכל מקום אין להקל בפני ע"ה אלא יעשה בצנעה (ח):
 (ד) קשר אחד ועניבה על גביו, אם עומד להתירו ביומו מותר
 לקשרו ולהתירו (ט), ואם אינו אלא קשר א' בלבד
 בלא עניבה על גביו מותר לקשרו ולהתירו אפילו אם עומד
 להתקיים לעולם, וכל זה בקושר ב' דברים יחד, אבל קשר בראש
 אחד של חבל או חוט דינו כב' קשרים זה על זה ואסור (י).

בדי השלחן

ימים מותר ע"י נכרי כיון די"א דמותר להתירו כמבואר למעיין שם, אבל ע"כ
 צ"ל דהכוונה להקל ע"י נכרי הוא בכל קשר שאינו לקיימא לעולם, דכיון
 דאיסורו מדרבנן הוי אמירה לנכרי שבות דשבות דמותר לצורך גדול בכל
 מקום כמבואר בסי' ש"ו וכ"כ כל האחרונים (ח) שם ו' (ט) שם ג', דעניבה על
 גבי קשר בודאי אינו מעשה אומן, כ' במנחת שבת סי' פ' יש לזהר בגלילת
 ס"ת במטפחת בשבת במנחה שלא לקשור בקשר ועניבה על גביו כיון דאינו
 עומד להתירו ביומו והעולם אין נוהרין בזה ויש להוריעם שיש בזה חשש
 איסור עכ"ד, ולפ"ד גם בב' וה' יהא אסור לקשור בעניבה ע"ג קשר דהא
 יצטרך להתירו אח"כ בשבת וקשר שאסור לקשרו אסור להתירו, ואע"פ שיהיה
 לצורך מצות הקריאה הרי אפשר שלא לקשרו מעיקרא, ונראה ללמד זכות על
 מנהג העולם דזה הוי בכלל קשר של מצוה דמותר באינו קיימא לגמרי, כמ"ש
 בשו"ע אדמו"ר ס"ד, כיון שמקימין מצוה בגלילת הס"ת וקשירתה ואין זה
 כבוד להס"ת לתחוב קצוות המטפחת בכריכה ולא לקשור, וגם לפעמים
 המטפחת קצרה ומוכרח לקשור, והפמ"ג בא"א סק"ו וסק"כ כ' דקשירת הציצית
 דהוי קשר מצוה היה צריך להיות מותר במקום שאיסור הקשירה היא דרבנן
 כגון שבדעתו להתירו ביומו אפילו הוא מעשה אומן, אלא דאסור שמא ימלך
 לבטלו לעולם עי"ש, ועי' בשו"ע אדמו"ר סי' תרנ"א ס"ו דבלולב אסור לעשות
 עניבה ע"ג קשר כיון שאינו חושש להתירו עולמית ואין זה שייך בס"ת:
 כ' בס' כף החיים על שו"ע מספר רוח חיים דס"ת שקשור בקשר ש"ק יקראו
 בספר אחר ולשבת אחרת יוציאוהו, ואין ספר רוח מצוי אצל, וצ"ע בטעם
 האיסור להתירו, דבודאי אינו קש"ק לעולם אלא לזמן ואיסורו מדרבנן, ופשוט
 דכמו שמותר לקשור קשר האסור מדרבנן לצורך מצוה ה"ה להתיר קשר כזה
 לצורך מצוה ואולי מפני שאפשר להוציא ס"ת אחרת לא התיר להתיר, וזה
 אצל הספרדים שהס"ת מונחת בתיבה ואין קושרין אותה בשום פעם, ואם אירע
 פעם שהתיבה היחה קשורה לא רצה להתיר, אבל למנהגנו שהס"ת תמיד קשורה
 דעניבה ע"ג קשר הוי ג"כ קשר האסור מדרבנן נוהגין היתר גם כשנמצא קשור ב'
 קשרים וע"ז אע"פ דהוי ספק מעשה אומן, ואין מוציאין ס"ת אחרת (י) שם, וכן

קצות דין קשירה ועניבה השלחן

ועניבה לבד לא הוי קשר כלל, אפילו עשו להחקיים לעולם (יא):
(ה) קושרין חבל [בקשר ועניבה על גביו או בקשר רפוי] (יג)
בפני הפרה ברוחב הפתח בשביל שלא תצא מפני

בדי השלחן

אם הניח ב' צידי החוט ביחד ועשה קשר אחד דינו כב' קשרים כיון דיכול
להתקיים (ח"א). והנה יש להבין מדוע לא נזכר זה בשו"ע אדמו"ר ולא בהגהת
רמ"א, רק קשר א' בחוט א' ונראה דהנה המשניב בבה"ל העיר דהסמ"ג שב'
דקשר א' בחוט א' דינו כב' קשרים, לא ס"ל כשיטת הרמב"ם דבעינן מעשה
אומן אלא דהרמ"א ז"ל סוכר דה"ה לענין מעשה אומן הוי כב' קשרים, דאסור
להתירו אפי' עומד להתירו ביומו, ובאמת דברי רמ"א ז"ל לקוחים מהשה"ג פ'
ואלו קשרים וז"ל ומסופק אני אם דעת רבינו ומי"י לחייב בקשר א' (תינו
בחוט א') וקצת נראה דודאי מחייבין אפי' בקשר א' העשוי לקיים כל עוד שהוא
מעשה אומן וקשר חוט החטירה לא ידענא אי מקרי מעשה אומן או לאו כיון
דאפי' שאר אדם שאינם אומנין וחיטין כך עושין בראשי החוט של תפירה
קשר א' וכו', וכר"ב סמ"ג לאוין ס"ה דיש קשרים שמתקיימין בקשר א' כגון
שקושר חבל בראשו ואינו קושר בו ב' ראשים ביחד וכן נ"ל דה"ה לקושר
הרצועה שנפסקה באמצעיתה כדי לעשותה שלימה שאע"פ שאינו עושה קשר
ע"ג קשר שחייב כיון דעביד להתקיים כך לעולם, ואם עושה ב' קשרים זה על
זה ברצועה שנפסקה כדי לעשותה שלימה חייב לד"ה דהוי מעשה אומן וגם
עביד להתקיים כך לעולם עכ"ל, הרי מפורש בשה"ג דברצועה שנפסקה ומחבר
ב' הקצוות בקשר א' חייב רק לדעת הרא"ש ולא להרמב"ם דלא הוי מעשה
אומן רק בב' קשרים זע"ז, ע"כ לא ב' רמ"א ז"ל דמחבר ב' קצוות החוט
בקשר א' שדינו כב' קשרים, שזה דוקא לדעת הרא"ש (וכך הם דברי הח"א
אליבא דהרא"ש) והרמ"א קאי שם לענין ב' קשרים שעומד להתירו ביומו
דאסור משום מעשה אומן, אבל קשר א' בחוט א' דכ' השה"ג דמסופק אם הוי
מעשה אומן כ' רמ"א ז"ל להחמיר, והחילוק בזה יז"ל דבקושר ב' חוטים יחד
לא הוי מעשה אומן בקשר א' לפי שאין דרך האומן לקושרו בקשר א' אבל
בחוט א' גם האומן דרכו לעשות רק קשר א' והוי מעשה אומן, ומיהו במחבר
ב' חוטים ע"י קשר א' כעין אותו הקשר שעושין בראש חוט אחד, ואח"כ עושה
עוד קשר שני כזה על גבי הראשון, פשוט דינו כב' קשרים זע"ז והוי ג"כ
מעשה אומן, ועינינו רואות דבאופן כזה הוא חזק ואמיץ יותר מסתם ב' קשרים
זע"ז (יא) כמבואר בשו"ע המחבר ס"ה, ומפורש בשה"ג וכ"כ כל האחרונים,
וצ"ע שלא נזכר דין עניבה בשו"ע אדמו"ר, וכ' הח"א דאם הדרך לעשות עניבה
ובלא כוונה נקשר דינו כקשר שעשוי להתירו ביומו, וז"ל דאם לא
נקשר בחוזק דלא הוי מעשה אומן מותר להתירו, או דמותר להתירו במקום
צער כגו' בסנים ס"א (יג) דבקשר מהודק בוודאי אסור דהוי מעשה אומן,
ובסעיף

ב) אסור ליתן הרצועה בשבת במנעל חדש מפני שהוא מתקן כלי ג. ואפילו להחזיר לא התירו אלא כשהנקב הוא

בדי השלחן

ג) סי' שי"ז ה' — והנה לפי פשטות ל' אדמו"ר האיסור תלוי במנעל. שאם הוא מנעל חדש אסור ליתן בו רצועה. אבל במנעל ישן מותר לתת רצועה אפילו היא רצועה חדשה. והוי ג"כ בכלל מחזיר ולא גותן. כיון שכבר היתה רצועה במנעל, אבל האלי' רבא סק"ז הביא מש"כ המג"א דבמנעול חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא ודקדק כן מתוס' והרא"ש והג"א פ' במה טומנין. וכי עוד ומשמע לי שם דה"ה במנעול ישן כשמכניס משיחה חדש שלא היה כבר שם, והעתיק דבריו במשנ"ב, ולדידי צ"ע ממש"כ המג"א דאסור ליתן רצועה במנעל חדש וכ"כ אדמו"ר, וכ"כ הח"א (כלל מ"ד). דמשמע דהאיסור הוא משום שהמנעל חדש ולא הי' ראוי ללבישה עדיין בלי הרצועה. דאלי"כ עדיפא הו"ל למימר דרצועה חדשה שלא היתה עדיין במנעל זה אסור, וממילא ידעינן דבמנעל חדש אסור לתת רצועה, דהא ודאי לא היתה שם הרצועה מקודם, וע"כ דהאיסור הוא מצד שהמנעל חדש, וז"ל התוס' (שבת מ"ח). ד"ה הא בעתיקי אומר ר"י שאם נתקן חוטי הסרביל אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי כיון דעתיקי ובלבד שיתנם בענין זה שלא יהא לחוש שמא יתקע דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור גראה דאסורין להחזיר עכ"ל, וכן הוא ברא"ש שם. ובהג"א שם מפורש יותר וז"ל והצלצלים שנתקו מסרביל מותר להחזיר כיון דכבר היו בו עכ"ל, וחוטי סרביל אין אנו בקיאים באיזה אופן היו עשוין. אבל אין להוכיח דחוטים חדשים שלא היו מקודם אסור להכניס. דמש"כ התוס' "דעתיקי" ומש"כ הג"א דכבר היו בו הכוונה שהסרביל כבר היו בו חוטים, ולא הוי עכשיו עביד מנא, ונמשכו התוס' אחר לשון הגמ' דמוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזיר, והתוס' התירא אתו לאשמועינן דמותר להחזיר החוטים בסרביל כיון דעתיקי, וכבר ביארנו באות הקודם. דבמוכין יש שני ענינים של מתקן מנא, שעושה כסת שיהא ראוי לשכיבה. ומתקן המוכין שיהא להם תורת כלי. ע"כ בעינן תרתי שהמוכין ישנים והכסת ישנה, (ואפילו במוכין של ג' על ג' משום לא פלוג), אבל בחוטי סרביל שתורת כלי עליהם אפילו לפני נתינתם בסרביל, והאיסור הוא רק מצד תיקון הסרביל. יש לומר דגם חוטים חדשים מותר בסרביל ישן שכבר היו בו חוטים, וה"ה לרצועה של מנעל, שהרצועה היא מנא אפילו לפני נתינתה במנעל, והאיסור הוא משום תיקון המנעל, וזה הוי דוקא במנעל חדש ולא ברצועות חדשות, ע"כ לא הזכיר המג"א איסור ברצועות חדשות.

ונראה ראוי לזה משו"ע (סי' ש"ח סט"ו) דסנדל שנפסקה רצועה החיצונה אם הוא בכרמלית מותר לכרוך עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגליו, וכי המג"א (סקפ"ט) ונ"ל דבחוט או במשיחה אסור דלמא מבטיל

סימן ז

קשר שמגניחו ואינו מתירר לפי שא"צ להדבר. וכן חיבור בכלים, אם נקרא זה קשר ובנין של קיימא או לא.

בית א' אלול תשמ"ג.

למכובדי הגדול הרומא המהולל דגמיר זכיר ומחבר חיבורים מהיכמים פרופ' ד"ד אברהם סופר אברהם נ"י.

אחדש"ט באהבה וכבוד.

בתנאים לשיחתי הטלפונית עמו אמש הגני מפרסם לו בזה מה שכונתי להביא סיוע לדברים שהשבתי לו בזמני.

בהקשר למה שהשבתי לכבר אודות השימוש בשבת בסיג מזרק הנרעד לשימוש חד פעמי ולאחר מיכן זורקים את המזרק והמחט כשבדרך כלל הם עוד מחזירים אחד לשני, ונדפס בספרי התורש שרית צ"א חט"ו סי' י"ז, ובמיוחד למה שכתבתי לגמר שזה לא נקרא של קיימא כלל מכיון שזה שלא מפרק אתם מאהדי הוא מכת. אי התחשבות ואי הצורך בזה כלל עד שאינו מצא אפילו לנחוצ לטרוח לסתרו, ואין לו כל קפידא שהיא אם יגש. מי שהא וסתור אותו מחיבורו וכי, וכתבתי לסתור ראית ידיו דגרשו"א שליט"א מאנג של לולב וכו' בדיעו"ש.

ברצוני בזה להוסיף מציאה גדולה שמצאתי לחיזוק דברי בזה. תהא זה.

דמצאתי דאיתי בשו"ת מהר"ל דיסקין להגאון העצום הגאב"ד מבריסק זצ"ל בקונטרס אחרון סי' ה' ס"ק ל"ה. שע"ד המג"א בסי' שי"ז ס"ק כ' שכותב דכל קשר שעצמים נמלך ומבטלו לעולם אצ"פ שתחילת עשיתו לא היתה ע"מ להגיה שם אסור. כותב המהר"ל להסתפק בהיכא בשנמלך הי לפי שא"צ להטבל לכן מניחו שם קשור אי איכא איסורא. כי יש לומר דקשירה זו היא מלאכה שא"צ לגישה והיינו שמתעצל להחיר, אבל אינו רוצה בקשיירתו, וכותב להביא דאיה נפלאה לסברתו זאת ממט' יומא ד' ס"ז ע"א דתיקנו חדל שיקשור גם בין קרניו של שעיר המשתלח, והלא קשר זה אינו עשוי להחירו לעולם שהרי כשמתגור אברים אינו יורד אחריו, וא"כ להרמב"ם עובר בקשר בדי"ב טמא. אע"כ כ"ל דכ"ן שאינו צריך לו לקשר אה"כ לא חשיב קשר של קיימא. ע"כ. והגם שמיסיף שם וכתב דאיך י"ל דאולי על ידי הדחיפה ראוי שינתק אבל ודאי יראה שכותב זאת רק בלשון "אולי", ובדרך דחיה לאוקימתא רחוקה, אבל העיקר שתפס בזה הגר"ל י"ל בדבריו הוא שבבה"ג שאינו מתיר מפני שא"צ זה לעצם החבל לא חשיב בבבה"ג קשר של קיימא ובשפיא ליה ראייה מההיא דיומא כתב בלשון "אלא

על כרחך כנ"ל, והיינו שהחשיב זאת כעצם לראי' מכרחת ורק בכדי להגדיל תורה מוסיף וכותב דאולי י"ל דע"י הדחיפה ראוי שינתק, והיינו לפי אוקימתא רחוקה, וגם אפילו לפי אוקימתא רחוקה זאת היא רק סתר ע"כ את הראי' לכך מההיא דיומא, אבל לא חזר בו לפי"ו גם מעצם סברתו בזה שכל כה"ג לא חשיב קשר של קיימא, שהיא מתקבלת כשלעצמה, והר"ו איפוא דאיה נוספת חיזוק לדברי הנאמרים בזה בספרי שם, ודברי הסברי שם מוסיפים גם חיזוק לדברי הגר"ל דל.

והנני בברכת כתיבה זחתימה טובה לו ולכל אשר באחלו אהל ישרים יבורך

בידידות ובהוקרה אליעזר יהודה וולדינברג

סימן ח

אחדות היתר פריסת טלית מע"ג ספר תורה בשבת ויו"ש בחית וח"ב וכן להגן מפני הגשמים ברחבת הכוה"מ.

ש א ל ה

לכבר מהרה"ג אליעזר וולדינברג.

כבוד הרב הנאמן!

איני יודע אם מעכ"ת זוכר אותי. על כל פנים אני מצביר שהיה לי הכבוד להבירו כששימשתי בשנים הש"ס"חשיי מזכיר המועצה הציבורית למען השבת הזדמן לי להחמסם מדברי התורה המאלפים ששמעתי ממי מעכ"ת.

עכשיו אני מרשה לעצמי לפנות אל מעכ"ת לשם בירור נקודה הלכתית, אולי מעכ"ת זוכר שאני יליד איטליה, שם נהוג שחגגי התורה ובראשית יושבים בימי שמחת תורה ושבת בראשית תחת חופה קבועה הנשענת על כלונסאות, והמקומות כמובן לפני התקדש ליל חג, כשתחלתי להתפלל פה ירושלים ציה"ק בבתי כנסת אשכנזים החפלאתי בראותי שנהוג בזה לפרוש בשמחת תורה טלית על חתן בראשית, וכתבתי כנסת אחרים גם על העזלה לפרשת "מעונת אלהי קדש", וגם על חתן תורה, וכן לפרוש אותה על ספרי תורה אם מביאים אתם בהקפות שמוחץ לבנין בית הכנסת, נראה לי הקטן שיש בפרישת הטלית משום בניית אהל עראי האסורה בשבת וביום טוב.

שאלתי כמה וכמה רבנים המשמשים בקודש מה הוא היסוד להיתר זה, ולא היה איש שיתן לי תשובה מספקת. העלתי סברא שאולי התחיל הענין בגולה, שם שמחת תורה הוא יום טוב שני של גלויות, הנוהג מדרבנן, ואף הקמת אהל עראי אסורה רק מדרבנן, שם איפוא פרישת הטלית ביום שמחת תורה היא

ואיסור לדעת המתמירים רק הקשר א' למטה ולא העניבה שע"ג, ותמוה דאיה מצא בכזה שבכגון סוג של קשר כזה של שני ראשים זל"ז שישנם מחמירים לאסור בזה אפי' בקשר א', ובדברי כל הפוסקים ר"א מתבאר ההיפך מזה שבקשר א' בלבד אין כל איסור, כך מפורש בר"ן פ' כלל גדול לד' ע"ד בשם הר"א ממיץ דממאי דאמרינן בגמ' שם גבי התופר שתי תפירות וכי' למד דקושר קשר אחד לא מחייב שאינו מתקיים וכי', וכ"כ המרדכי בעצמו שם בפ' אלו קשרים בשם הר"ר פורת. וכן גם השלטי הגבורים באלו קשרים שם, והובאו דבריהם גם בב"י בטור סו"ס שי"ז. ואפי' הראשונים הסוברים לחייב בחופר ב' תפירות גם משום קושר היינו מפני שמבארים דמיירי בקשר ב' קשרים, או דלא מיירי בקשר ב' ראשי החוט זה לזה אלא שקשר כל אחד בראשו, וכדמבאר בפ"י ווי העמודים שצל היראים בעמוד זמנים סי' ק"ב עיי"ש אבל לכגון קשר של ב' ראשי חוט זל"ז מודו כו"ע דאין שום איסור בקשר א' בלבד.

ותמוה לי לפי"ז גם דברי הערוך השלחן בס"י שי"ז
 סעי' כ"ה שכותב לחוק שיטת המרדכי מטעמא דמאי אהני העניבה שלמעלה כיון שתחתיו יש קשר גמור ע"ש, וזה אינו דהקשר שתחתיו כשלעצמו אינו גורם לשום איסור בהיות והוא קשר אחד בלבד 'גנ"ל, והכי כותב במפורש גם בשו"ע הגרש"ז בסעי' ג' דאם אינו אלא קשר א' בלבד בלא עניבה ע"ג אינו נקרא קשר כלל ומותר לקשר ולהתירו אפילו אם עומד להתקיים לעולם ע"ש.

ועל כן נראה ברור דלא כהנמוקי או"ח אלא אין כל
 איסור בעשיית קשר א' בלבד ותחיבת שני הראשים ושפיר היינו מועלים בזה אם נוכל לתקן שיקשרו בשבת במנחה בכזה, אם זה יועיל להחזיק בחזקה גלילת הס"ת.

כן אעיר באגב דגם מ"ש הנמוקי או"ח שלא ידע
 טעמם של איוה צדיקים שאמרו עליהם שלא עשו עניבה גם בחול רק בתחיבה, דלדעתי טעמם ונימוקם עמם, דאם אנו חוששים על קשר ועניבה ע"ג במנחה בשבת משום חומרא דאולי בכה"ג של קשר ועניבה נקרא קשירה ואסור. לקשור, א"כ הרי הא מאותו הטעם יש לחוש גם לעשות קשר כזה בחול משום דכשיציאו הס"ת הזאת לקריאה בשבת בשחרית הרי יתירו את הקשר הזה, וכל שאסור בקשירה אסור גם בהתרה, וכדראיתי שמעיר באמת בכזה הקצות השלחן שם דלפי"ד המנח"ש גם בב' וה' יהא אסור לקשור בעניבה ע"ג קשר דהא יצטרך להתירו אח"כ בשבת וקשר שאסור לקשרו אסור להתירו, ואע"פ שיהיה לצורך מצות הקריאה הרי אפשר שלא לקשרו מעיקרא ע"ש, וא"כ ברור שע"ז הוא שחששו אותם הצדיקים שלא

לעשות עניבה גם בימות החול. ואע"פ שאם לדין יש להשיב ע"ז בתרתי ראשית בקשר להתרה הדבר יותר קל דהרי ישנם הרבה מהראשונים כהתוס' והרא"ש ועוד, דסברי דבמתיר בעינן דוקא כע"מ לקשור, עיין תוס' שבת ד' ע"ג ע"א ד"ה הקושר וברא"ש שם וכן בב"י בטור שם, ושנית יש גם לדון ולומר דביום החול בשעה שקושר הרי בהיתרא קושר, ולכן אין לו לחוש או למה שיצטרך אח"כ להתיר בשבת בהיות דאז יהא מותר זה משום צורך מצות הקריאה, ובפרט כשיש עוד ס"ת ולא ברור אם יוציאו דוקא זה, וכבר הארכתי ביסודן של דברים כזה במקו"א. ובפרט שהמדובר רק על חששת חומרא מה שברור שהרמ"א אינו סובר לחומרא זו כלל וכנ"ל.

ח) אולם גם אם לא נקבל הקדמת הנחה של הבעל
 נמוקי או"ח שלא נועיל גם בתחיבה, אבל יש שפיר יסוד להקדמת הנחתו השניה לסכנת נפילה ח"ו כשנעשה בלתי עניבה כ"א בתחיבה ויש לנו לחוש לכך אפי' בחששא רחוקה בהיות והגלילה לכל מסורה כידוע, ולכן יש לנו לקבל בהחלט נימוקיו ההלכתיים של תבעל נמוקי או"ח שכותב לאחר מיכן להתיר קשירת הס"ת במנחה בשבת בעניבה ע"ג קשירה שגם אנו בעניותינו כווננו לכמה מהם לעיל בדברינו.

ט) ולאור כל תאמור בדברינו נראה ברור שיש
 להתיר קשירת הס"ת במנחה בשבת בעניבה ע"ג קשר ואין לחוש לשום חששות בזה, וכפי שבאמת עמא דבר מימים ימימה, ורק כשיודמן לפעמים שמכבדים לת"ח בגלילה בשבת במנחה ורואה לפניו טפפות קשירה ארוכה, ומבין בדעתו שיוכל לגלול בחזקה ע"י קשר א' ובתחיבה בתוך האיגוד באופן שיהא בטוח שלא תרמה אח"כ איני מהיות טוב יעשה ויסדר הס"ת בכזאת, אבל בשום אופן אין להורות לדעתי שום הוראה על כך ולא לעשות שום פירסום לכך בין אנשי ביה"כ כי יכול לצאת בזה ההפסד בשכרו אם חלילה באיזה פעם שהוא תתפרד ותפול למטה, והחכם עיניו בראשו של דבר.

אביך אהבך בלוג' והפץ שלומך וטובך כל הימים אליעזר יהודא וולדינברג

סימן ל

תשובה לחכם אחד

א. רכיבה על אופניים בשבת. ב. סיכה
 במשחה וניקוי שיניים בשבת במשחת שיניים (א) מה ששאלני על אודות רכיבה על אופניים בשבת. הגה אמנם בשו"ת רב פעלים ח"א חאו"ח סי' כ"ה כותב צדדים להתיר זה בהיות שמהלך מאליו על ידי אדם היושב בו ודוחה את הגלגלים ברגליו ע"ש, ובהשמטות שבראש הספר.

סימן ז

קשר שמניחו ואינו מתירר לפי שא"צ להדבר. וכן חיבור בכלים אם נקרא זה קשר ובנין של קיימא או לא.

בית אי אלו חשמ"ג.

למכובדי הגדול הרמב"ם המהלל דגמיר וסביר ומחבר חיבורים מחוכמים פרוסי ז"ל אברהם סופר אברהם נ"י.

אחדשיט באהבה וכבוד.

בתאם לשיחתי הטלפונית עמו אמש הגני מפרט לו בזה מה שכותתי להביא סיוע לדברים שהשבתי לו בזמני.

בהקשר למה שהשבתי לכבוד אידות השימוש בשבת בסוג מזרק הנרעד לשימוש חד פעמי ולאחר מיכן זורקים את המזרק והמחט כשבודד כלל הם עוד מחזירים אחד לשני. ונדפס בספרי החדש שר"ת צ"א חס"ו סי' י"ג, וכמיוחד למה שכתבתי לומר שזה לא נקרא של קיימא כלל מכיון שזה שלא מפרק אותם מאהדי הוא מכת אי התחשבות ואי הצורך בה כלל עד שאינו מצא אפילו לנחוץ לטרות למותרו, ואין לו כל קפידא שהיא אם יגש מי שהיא ויסתור אותו מחיבורו וכו', וכתבתי לסתור ראית ידידי וברשו"א שליט"א מאגד של לולב וכו' כדיעו"ש.

ברצוני בזה להוסיף מציאה גדולה שמצאתי לחיזוק דברי בזה. והוא זה.

דמצאתי ראיתי בשר"ת מהר"ל דיסקין להגאון העצום הגאון מבריסק זצ"ל בקונטרס אחרון סי' ה' ס"ק ל"ה. שער המג"א בסי' שי"ז ס"ק כ' שכתב דכל קשר שפעמים נמלך ומבטלו לעולם אע"פ שתחילת עשיתו לא היתה ע"מ להגיה שם אפוא. כותב המהר"ל להסתפק בהיכא בשנמלך ה' לפי שא"צ להטיל לכן מניחו שם קשור אי איכא איסורא. כי יש לומר דקשירה זו היא מלאכה שא"צ לגישה והיינו שמתעצל להחיר, אבל אינו רוצה בקשירתו, וכותב להביא ראיה נמלאת לסברתו זאת ממס' יומא ד' ס"ז צ"א דתיקנו חז"ל שיקשור גם בין קניו של שפיר המשחלת, והלא קשר זה אינו עשוי להתירו לעולם שהרי כשמתגור אברים אינו יורד אחריו, וא"כ להרמב"ם עובר בקשור ברי"ב נמש. אע"כ כ"ל דכיון שאינו צריך לו לקשר אה"כ לא חשיב קשר של קיימא. ע"כ. והגם שמוסיף שם וכותב הדין י"ל האלי על ידי הרחיפה ראוי שינתק, אבל הרואה יראה שכתב זאת רק בלשון "אלי", ובדרך דחיה לאוקימתא רחוקה, אבל העיקר שתפס בזה הגר"ל ד"ל בדבריו הוא שבבה"ג שאינו מתיר מפני שא"צ או לעצם החבל לא חשיב כבה"ג קשר של קיימא וכשמביא לזה ראיה מההיא דאמא כותב בלשון "אלא

על כרחך כנ"ל, והיינו שהחשיב זאת בעצם לראי' מכוחות ורק בכדי להגדיל תורה מוסיף וכותב דאולי י"ל דע"י הרחיפה ראוי שינתק, והיינו לפי אוקימתא רחוקה, וגם אפילו לפי אוקימתא רחוקה זאת הוא רק סתם ע"כ את הראי' לכך מההיא דיומא, אבל לא חזר בו לפי"ז גם מעצם סברתו בזה שכל כה"ג לא חשיב קשר של קיימא, שהיא מתקבלת כשלעצמה, והר"ז אימא דאיה נוספת חיזוק לדברי הנאמרים בזה בספרי שם, ודברי הסברי שם מוסיפים גם חיזוק לדברי הגר"ל ד"ל.

והגני בברכת כתיבה זחתימה טובה לו ולכל אשר

באהל אהל ישרים יבורך

בלידות ובחוקה

אליעזר יהודא ולדניברג

סימן ח

אידות היתר פריסת מלית מע"ג ספר תורה בשבת ויר"ש בח"ת וח"ב וכן להגן מפני הגשמים ברחבת הכוה"מ.

ש א ל ה

לכבוד מהרה"ג אליעזר ולדניברג.

כבוד הרב הגאון!

אינני יודע אם מעכ"ת זוכר אותי, על כל פנים אני מזכיר שהיה לי הכבוד להבירו כשישמשתי בשנים תש"ט-תש"י מזכיר המועצה הציבורית למען השבת הזדמן לי להתבסס מדברי התורה המאלפים ששמעתי מפי מעכ"ת.

עכשיו אני מרשה לעצמי לפנות אל מעכ"ת לשם בירור גקודה הלכתית, אולי מעכ"ת זוכר שאני יליד איטליה, שם נהוג שחתני התורה ובראשית יושבים בימי שמחת תורה וישבת בראשית תחת חופה קבועה הנשענת על כלונסאות, והמקומות כמובן לפני התקדש ליל חג, כשתחולתי להתפלל מה ירושלים ציה"ק בבתי כנסת אשכנזים התפלאתי בראותי שנהוג בהם לפרוש בשמחת תורה מלית על חתן בראשית, ובבתי כנסת אחרים גם על העולה לפרשת "מעונה אלהי קדש", וגם על חתן תורת, וכן לפרוש אותה על ספרי תורה אם מכיאים אותם - בהקפות שמוחץ לבנין בית הכנסת, נראה לי הקטן שיש במרישת הטלית משום בניית אהל עראי ואסורה בשבת וביום טוב.

שאלתי כמה וכמה רבנים המשמשים בקודש מה הוא היסוד להיתר זה, ולא היה איש שיתן לי תשובה מספקת. העלתי סברא שאולי התחיל הענין בגולה, שם שמחת תורה הוא יום טוב שני של גלויות, הנמוג מדרבנו, וא"י הקמת אהל עראי אסורה רק מדרבנו, שם אימא מרישת הטלית כיום שמחת תורה היא

ואיסור לדעת המחמירים רק הקשר א' למטה ולא העניבה שע"ג, ותמות דאיה מצא בכזה שבכגון סוג של קשר כזה של שני ראשים זל"ז שישנם מחמירים לאסור בזה אפי' בקשר א' ובדברי כל הפוסקים ר"א מתבאר ההיפך מזה שבקשר א' בלבד אין כל איסור, כך מפורש בר"ן פ' כלל גדול לד' ע"ד בשם הר"א ממיץ דממאי דאמרין בגמ' שם גבי התופר שתי תפירות וכו' למד דקושר קשר אחד לא מחייב שאינו מתקיים וכו', וכ"כ המרדכי בעצמו שם בפ' אלו קשרים בשם הר"ר פורת. וכן גם השלטי הגבורים באלו קשרים שם, והובאו דבריהם גם בב"י בטור סו"ס שו"ז. ואפי' הראשונים הסוברים לחייב בתופר ב' תפירות גם משום קושר היינו מפני שמבארים דמיירי בקשר ב' קשרים, או דלא מיירי בקשר ב' ראשי החוט זה לזה אלא שקשר כל אחד בראשו, וכדמבאר בפ"י ווי העמודים שעל היראים בעמוד זמנים סי' ק"ב עיי"ש אבל לכגון קשר של ב' ראשי חוט זל"ז מודו כו"ע דאין שום איסור בקשר א' בלבד.

ותמורה לי לפי"ז גם דברי הערוך השלחן בסי' שי"ז
 טע"י כ"ה שכותב לחזק שיטת המרדכי מטעמא דמאי אהני העניבה שלמעלה כיון שתחתיו יש קשר גמור ע"ש. וזה אינו דהקשר שתחתיו כשלעצמו אינו גורם לשום איסור בהיות והוא קשר אחד בלבד כג"ל, והכי כותב במפורש גם בשו"ע הגר"ש בסעי' ג' דאם אינו אלא קשר א' בלבד בלא עניבה ע"ג אינו נקרא קשר כלל ומותר לקשר ולהתירו אפילו אם עומד להתקיים לעולם ע"ש.

ועל כן נראה ברור דלא כהנמוקי או"ח אלא אין כל
 איסור בעשיית קשר א' בלבד ותחיבת שני הראשים ושפיר היינו מועלים בזה אם נוכל לתקן שיקשרו בשבת במנחה בכזה, אם זה יועיל להחזיק בחזקה גלילת הס"ת.

כן אעיר באגב דגם מ"ש הנמוקי או"ח שלא ידע
 טעמם של איזה צדיקים שאמרו עליהם שלא עשו עניבה גם בחול רק בתחיבה, לדעתי טעמם ונימוקם עמם, דאם אנו חוששים על קשר ועניבה ע"ג במנחה בשבת משום חומרא דאולי בכה"ג של קשר ועניבה נקרא קשירה ואסור לקשור, א"כ הרי הא מאותו הטעם יש לחוש גם לעשות קשר כזה בחול משום דכשיוציאו הס"ת הואת לקריאה בשבת בשחרית הרי יתירו את הקשר הוה, וכל שאסור בקשירה אסור גם בהתרה, וכדראיתי שמעיר באמת בכזה הקצות השלחן שם דלפי"ד המנח"ש גם בב"י וה' יתא אסור לקשור בעניבה ע"ג קשר דהא יצטרך להתירו אח"כ בשבת וקשר שאסור לקשרו אסור להתירו, ואע"פ שיהיה לצורך מצות הקריאה הרי אפשר שלא לקשרו מעיקרא ע"ש, וא"כ ברור שע"ז הוא שחששו אותם הצדיקים שלא

לעשות עניבה גם בימות החול. ואע"פ שאם לדין יש להשיב ע"ז בתרתי ראשית בקשר להתרה הדבר יותר קל דהרי ישנם הרבה מהראשונים כהתוס' והרא"ש ועוד, דסברי דבמתיר בעינן דוקא בע"מ לקשור, עיין תוס' שבת ד' ע"ג ע"א ד"ה הקושר וברא"ש שם וכן בב"י בטור שם. ושנית יש גם לדון ולומר דביום החול בשעה שקושר הרי בהיתרא קושר, ולכן אין לו לחוש או למה שיצטרך אח"כ להתיר בשבת בהיות דאז יתא מותר זה משום צורך מצות הקריאה, ובפרט כשיש עוד ס"ת ולא ברור אם יוציאו דוקא זה, וכבר הארכתי ביסודן של דברים בזה במקורא, ובפרט שהמדובר רק על חששת חומרא מה שברור שהרמ"א אינו סובר לחומרא זו כלל וכנ"ל.

(ח) אולם גם אם לא נקבל הקדמת ההנחה של הבעל
 נמוקי או"ח שלא נועיל גם בתחיבה, אבל יש שפיר יסוד להקדמת הנחתו השניה לסכנת נפילה ח"ו כשנעשה גלתי עניבה כ"א בתחיבה ויש לנו לחוש לכך אפי' בחששא רחוקה בהיות והגלילה לכל מסורה כידוע, ולכן יש לנו לקבל בהחלט נימוקיו ההלכתיים של תבעל נמוקי או"ח שכותב לאחר מיכן להתיר קשירת הס"ת במנחה בשבת בעניבה ע"ג קשירה שג"ג אנו בעניותינו כווננו לכמה מהם לעיל בדברינו.

(ט) ולאור כל האמור בדברינו נראה ברור שיש
 להתיר קשירת הס"ת במנחה בשבת בעניבה ע"ג קשר ואין לחוש לשום חששות בזה, וכפי שבאמת עמא דבר מימים ימימה, ורק כשיוזמן לפעמים שמכבדים לת"ח בגלילה בשבת במנחה ורואה לפניו טפפחת קשירה ארוכה, ומבין בדעתו שיוכל לגלול בחזקה ע"י קשר א' ובתחיבה בתוך האיגוד באופן שיהא בטוח שלא תרפה אח"כ אוי מהיות טוב יעשה ויסדר הס"ת בכזאת, אבל בשום אופן אין להורות לדעתי שום הוראה על כך ולא לעשות שום פירסום לכך בין אנשי ביה"כ כי יכול לצאת בזה ההפסד בשכרו אם חלילה באיזה פעם שהוא תתפרד ותפול למטה, והחכם עיניו בראשו של דבר.

אביך אוהבך בל"ג והפץ שלומך וטובך כל תימים אליעזר יהודא וולדינברג

סימן ל

תשובה לחכם אחד

א. רכיבה על אופניים בשבת. ב. סיכה במשחה וניקוי שיניים בשבת במשחת שיניים

(א) מה ששאלני על אודות רכיבה על אופניים בשבת, הנה אמנם בשו"ת רב פעלים ח"א האו"ח סי' כ"ה כותב צדדים להתיר זה בהיות שמהלך מאליו על ידי אדם היושב בו ודוחה את הגלגלים ברגליו ע"ש ובהשמטות שבראש הספר.

